

Κάθε Κυριακή Το περιοδικό που άνοιξε καινούργιους δρόμους στον ελληνικό τύπο

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

E-ONLINE

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΧΡΥΣΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Ελλάδα

Πολιτική

Οικονομία

Τέχνες

Αθλητισμός

Κόσμος

HOME

Φύλλο Κυριακής
17 - 04 - 2005

wap.enet.gr

ΣΤΗΛΕΣ
ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ
ΑΡΑΒΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ
ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΕΙΟ
ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ
ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ
Αναζήτηση
Με ημερομηνία
[Επιλέξτε]
ή [Συμπληρώστε]
Αποστολή
Τεύχη Βιβλιοθήκης
Φάκελοι Σαββάτου
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Ταυτότητα
Εκδόσεις
Αρχειό
Διάφορα
Επικοινωνία

κόσμος

Ανάγκη της «μόνιμης επαφής» και μοντέρνος ατομικισμός

Ιδιωτικό, παγκόσμιο διαταξικό και κινητό

Του **DAN SCHILLER***

Στα τέλη του **2004**, πουλήθηκαν περισσότερα από **600** εκατ. κινητά τηλέφωνα σε ολόκληρο τον κόσμο.

Οι αμερικανοί συνδρομητές πέρασαν περισσότερες από **15** δισ. ώρες στο κινητό τους τηλέφωνο, οι Ευρωπαίοι έστειλαν **113** δισ. **SMS (Short Message Services)**, ενώ η Κίνα, με **220** εκατ. γραπτά μηνύματα, βρίσκεται στην κορυφή αυτής της κατηγορίας. Χάρη στο ασύρματο, «κόψαμε τον λώρο» και είμαστε ελεύθεροι.

Η τηλεφωνία έχει αναδειχθεί σε νέα διάσταση του μοντέρνου ατομισμού, ένα χαρακτηριστικό προσωπικής ελευθερίας του 21ου αιώνα. Κι αν, παράδοξω, πρόκειται για μια νέα σκλαβιά;

Αρχικά, η κινητή τηλεφωνία, όπως και άλλες πριν από αυτήν, ήταν ανάγκη που δημιουργήθηκε από τις βιομηχανίες που κατασκευάζουν κινητά τηλέφωνα. Όλα αποφασίζονται από την προσφορά.

Η Motorola, η Intel, η Nokia, η Sony Ericsson, η Samsung, η Vodafone, η Microsoft και πολλές άλλες εμπορεύονται σε ολόκληρο τον πλανήτη «γκατζετάκια»(1) και κινητές υπηρεσίες. Υπέρογκες προσπάθειες ανάπτυξης μεταμορφώνουν όλους τους τομείς της αγοράς: υλικά, δίκτυα, λειτουργικά συστήματα, λογισμικό κ.λπ. Η κινητή τηλεφωνία χαίρει μαζικών επενδύσεων που στέκονται στο ύψος όσων διακυβεύονται: ο αριθμός των κινητών ξεπέρασε ήδη τον αριθμό των σταθερών τηλεφώνων. Και όλα δείχνουν ότι η πραγματική έκρηξη στην ανάπτυξη του δεν έχει ακόμη συντελεστεί. Γιατί ο πολλαπλασιασμός των συσκευών και των υπηρεσιών, καθώς και το μάρκετινγκ που τον συνοδεύει, έχουν επιφέρει έναν ευρύ κοινωνικό μετασχηματισμό.

Χρησιμοποιώντας ένα από τα αναρίθμητα νομαδικά τηλέφωνα που διαθέτουν πολλαπλές λειτουργίες (αριθμομηχανή, ρολόι, παιχνίδια, φωτογραφική μηχανή, κάμερα, ραδιόφωνο, τηλεόραση, Διαδίκτυο κ.λπ.), θέλουμε να επικοινωνούμε με ολόκληρο τον κόσμο την ώρα που μετακινούμαστε. Ελπίζουμε σε αυτό που οι ειδικοί ονομάζουν «μόνιμη επαφή»(2).

Ο θαυμαστός κόσμος της κινητικότητας γοητεύει και εκπλήσσει. Μέσα του, όμως, ελλοχεύει ο κίνδυνος του χάους, γιατί, αναπτύσσοντας τρόπους λειτουργίας ασύμβατους μεταξύ τους, οι ανταγωνιστικές εταιρείες κρατούν τους συνδρομητές τους ομήρους, κατακερματίζοντας την αγορά, κάνοντας δύσκολη, αν όχι αδύνατη, τη χρήση μιας και μόνο συσκευής για την τηλεφωνία, το «κατέβασμα» δεδομένων, την πλοήγηση στο Διαδίκτυο, τη χρήση της εικονοτηλεφωνίας...

Ο ανταγωνισμός, που μαίνεται γύρω από τις επόμενες γενιές της κινητής τηλεφωνίας, θα μεγεθύνει τα προβλήματα(3). Παρ' όλο που οι ΗΠΑ βρίσκονται πίσω από την Ευρώπη και την Ασία στα

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΒΕΡΟΥΤΣΟΥ

ΚΟΣΜΟΣ
με μια ματιά...

M. ΑΝΑΤΟΛΗ

Οικισμοί με σφραγίδα Μπους

ΙΡΑΚ

Η ιερή συμμαχία

ΡΩΣΙΑ

Τι θα κάνουν χωρίς τον Πούτιν;

ΙΣΠΑΝΙΑ

Το Μπατασόουνα τελικά ψηφίζει κομμουνιστές

ΘΕΜΑ

Η σχετικότητα μιας απουσίας

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ο πραγματικός «Κώδικας Ντα Βίντσι»

Καίγονται για πάπα

Ο ιστορικός συμβιβασμός στην Αγία Εδρα

ΘΕΜΑ

Ο Φιντέλ, ο Μπους κι ο τρομοκράτης

ΚΙΝΑ

Πετρέλαιο είναι η αιτία

ΗΠΑ

Η μετάνοια του πατριώτη

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΣΕ 1 ΛΕΠΤΟ

Σοκ και δέος στη Γαλλία

Ενισχύει τα πυρηνικά της

Κρίση στην κυβέρνηση Μπερλουσκόνι

LE MONDE diplomatique

Ιδιωτικό, παγκόσμιο διαταξικό και κινητό

κινητά τηλέφωνα, προηγούνται στο θέατρο του εμπορικού πολέμου.

Γιατί η αγορά των κινητών θεωρείται παρωχημένη σε ελάχιστο χρόνο. Ετησίως, μόνο στις ΗΠΑ, πετιούνται 40 με 50 εκατ. τηλέφωνα(4). Μοντέλα αναδιπλούμενα, με οθόνη υψηλής ανάλυσης, πολύχρωμες συσκευές που μοιάζουν με καραμέλες, προσόψεις που γλιστρούν ή αποσπώνται... Η μόδα αλλάζει κάθε έξι μήνες και συνεχώς κυκλοφορούν νεοτερισμοί: αναγνώριση φωνής, φωτογραφική μηχανή, ενσωματωμένη κάμερα, πρόσβαση στο Διαδίκτυο κ.λπ.

Υπηρεσίες «i mode»

«Οι μεγάλες εταιρείες, όπως οι Sprint και Verizon στις ΗΠΑ, η Vodafone στη Βρετανία και η Hutchison στο Χονγκ Κονγκ, τσακώνονται για το ποια θα πρωτοπροσφέρει τις τελευταίες καινοτομίες» σημειώνει η «Wall Street Journal». «Μόνο οι πιο σύγχρονες συσκευές μπορούν να έχουν πρόσβαση στις νέες υπηρεσίες που οι εταιρείες προσπαθούν να πουλήσουν στους συνδρομητές για να αυξήσουν τα κέρδη τους(5)».

Ο κατασκευαστής που αφήνει να του ξεφύγει η τελευταία μόδα κινδυνεύει να το πληρώσει ακριβά. Στην Ιαπωνία, χώρα αιχμής για την ασύρματη τηλεφωνία, ο άγριος ανταγωνισμός που φέρνει αντιμέτωπες την πρώτη εταιρεία του τομέα, την DoCoMo, με τη νεοσύστατη KDDI, πνίγει τους καταναλωτές στους νεοτερισμούς. Το 2004, η DoCoMo σημείωσε το 20% των εσόδων της, δηλαδή εννιά δισ. δολάρια, από τη χρήση των 42 εκατ. πελατών της υπηρεσίας «i-mode». Τι πουλάει το «i-mode»; Ωροσκόπιο, παιχνίδια και κυρίως «ringtones»(6). Με τόσα κέρδη, όλες οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας διαγκωνίζονται για να προσφέρουν τις «υπηρεσίες» τους παντού στον κόσμο. Στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ, η αύξηση των κινητών πολυ-μεσικών εφαρμογών είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή, αφού, μάλιστα, αφορά σχετικά μικρό αριθμό χρηστών. Το νέο κύμα επενδύσεων που γίνεται από πολλές εταιρείες κινητής τηλεφωνίας, σε συνδυασμό με την τελειοποίηση των συσκευών, δίνει έναν νέο ορισμό στον κοινωνικό ρόλο του τηλεφώνου.

Ομως, η ανάπτυξη των ασύρματων τηλεφωνικών δικτύων εξαρτάται, επίσης, και από σταθερούς παράγοντες, οι οποίοι ελέγχονται πολύ δύσκολα. Ο πιο σημαντικός είναι η πρόσβαση σε μεγάλα τμήματα του ηλεκτρομαγνητικού φάσματος, της αόρατης πηγής που χρησιμοποιείται για τη μετάδοση μέσω δορυφόρου και για άλλες μορφές ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Η εξάρτηση αυτή είναι πηγή αστάθειας.

Το 2000 και το 2001, στο απόγειο της κερδοσκοπίας από τις νέες τεχνολογίες, πανικόβλητες εταιρείες κινητής τηλεφωνίας πλήρωσαν κολοσσιαία ποσά για να αγοράσουν συχνότητες UMTS, τις οποίες έβγαλαν σε πλειστηριασμό οι κυβερνήσεις της Βρετανίας (33 δισ. δολάρια), της Γερμανίας (48 δισ. δολάρια) και των ΗΠΑ (17 δισ. δολάρια), ώστε να είναι οι μόνες που θα χρησιμοποιήσουν τη νέα γενιά δικτύων υψηλής ταχύτητας.

Τα χρέη από τις αγορές προστέθηκαν στα αστρονομικά ποσά που χρηματοδότησαν τις εξαγορές ανταγωνισμών (όπως η επιθετική προσφορά εξαγοράς της Mannesmann από τη Vodafone, για 181 δισ. δολάρια) και προκάλεσαν το κραχ της βιομηχανίας των τηλεπικοινωνιών το 2001-2002.

Αγορά εκτός ελέγχου

Η καταστροφή είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια δεκάδων χιλιάδων θέσεων εργασίας, κυρίως σε επαγγέλματα όπου το ποσοστό των συνδικαλιζόμενων είναι υψηλότερο -κυρίως της κατασκευής εξοπλισμού, ιδιαίτερα των σταθερών τηλεφώνων. Από τότε, ο άγριος ανταγωνισμός εξαπλώθηκε σε όλο τον

τομέα των τηλεπικοινωνιών. Η μεγάλη προσφορά εμποδίζει τις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας να σταθεροποιήσουν τις τιμές. Όλο και πιο ανήσυχτοι αναλυτές προβάλλουν αυτήν την απώλεια ελέγχου.

Η αναρχική ανάπτυξη μιας αγοράς που είναι μονίμως υπερφορτωμένη, δημιουργεί κι άλλα προβλήματα. Στις ΗΠΑ, ο αριθμός των παραπόνων που αφορούν την ποιότητα των υπηρεσιών και τον τρόπο τιμολόγησης των εταιρειών κινητής τηλεφωνίας έχει εκτιναχθεί στα ύψη(7). Οι μεγαλύτερες εταιρείες χρέωσαν υψηλότερες τιμές, μεταμφιεσμένες σε «ομοσπονδιακούς φόρους» και, σύμφωνα με μια έρευνα, το 11% των συνδρομητών έχει ήδη παρατηρήσει σημαντικές ανωμαλίες στο λογαριασμό του(8).

Εξάλλου, το 2002, το 60% των συνδρομητών παραπονέθηκε επίσημα τουλάχιστον μία φορά στην υπηρεσία εξυπηρέτησης πελατών της εταιρείας του(9). Τον επόμενο χρόνο, κυβερνητική έκθεση καθιστούσε υπεύθυνες τις χαμηλές επενδύσεις για τα προβλήματα κάλυψης του δικτύου, για τα παράσιτα στις συχνότητες και για την υπερφόρτωση των δικτύων που ευθύνεται για τη διακοπή των τηλεφωνημάτων: το ένα πέμπτο των χρηστών ανέφερε ότι μία στις δέκα κλήσεις διακόπηκε χωρίς λόγο.

Πιασμένοι στα δίκτυα

Είναι, άραγε, όλες αυτές οι δυσλειτουργίες το απαραίτητο τίμημα για την πρόοδο; Δημοσιογράφος των «New York Times» εκτιμά, για παράδειγμα, ότι «η χρήση του κινητού τηλεφώνου αυξάνει με τέτοια ιλιγγιώδη ταχύτητα, που τα δίκτυα είναι μονίμως μπλοκαρισμένα, γεγονός που προκαλεί εξίσου ιλιγγιώδη αύξηση των παραπόνων(10)».

Όμως, η υπερφόρτωση των δικτύων είναι μόνο το σύμπτωμα. Η μετριότητα των υπηρεσιών εξηγείται κυρίως από το γεγονός ότι στις ΗΠΑ «τα κινητά τηλέφωνα είναι πολύ λιγότερο λειτουργικά από τους σταθερούς προγόνους τους(11)». Μπορεί οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας να προβάλλουν την ασφάλεια ως εμπορικό επιχείρημα, όμως οι επιδόσεις του ασύρματου δικτύου είναι πολύ χειρότερες από εκείνες του παλαιού ενσύρματου δικτύου.

Παρ' όλο που οι γκουρού του «high tech» νεοφιλελευθερισμού το περιφρονούν, το ενσύρματο δίκτυο λειτουργεί με προδιαγραφές αξιοπιστίας που ξεπερνούν κατά πολύ οτιδήποτε υπάρχει σήμερα.

Σε ολόκληρο τον κόσμο ο «προχωρημένος» καπιταλισμός μαθαίνει στις νέες γενιές να ικανοποιούνται με μια υπηρεσία που μόλις και είναι μέτρια.

Η αδυναμία των δικτύων των κινητών επικοινωνιών οφείλεται σε δομικό πρόβλημα: οι ενισχυτές σήματος δεν διαθέτουν βοηθητικές γεννήτριες για ώρα ανάγκης, κάτι που δεν συμβαίνει στο ενσύρματο δίκτυο, γιατί το ρεύμα περνά την ίδια στιγμή με τα δεδομένα. Κυρίως, φταίνε οι χαμηλές επενδύσεις για το ότι τα δίκτυα βρίσκονται στο έλεος απρόβλεπτων γεγονότων, όπως το διαπιστώσαμε στις 11 Σεπτεμβρίου 2001.

Τοποθετώντας γεννήτριες και βελτιώνοντας την κάλυψη και τη χωρητικότητα, οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας μπορούν να λύσουν τα προβλήματα και να φτάσουν το επίπεδο απόδοσης του ενσύρματου αμερικανικού δικτύου, μέσω του οποίου το 99,99 % των τηλεφωνημάτων γίνεται χωρίς προσκόμματα. Κάτι τέτοιο, όμως, απαιτεί τεράστιες επενδύσεις, που καμία εταιρεία δεν μπορεί να προγραμματίσει χωρίς να κινδυνεύσει να κηρύξει πτώχευση.

Επικοινωνία χωρίς νόμο

Φτάνουμε, λοιπόν, στο παράδοξο που υπονομεύει την αγορά των τηλεπικοινωνιών: ο άμετρος ανταγωνισμός, που διαφημίζει τα θετικά της αγοράς, έχει προκαλέσει μια τεράστια έλλειψη

δυνατοτήτων σε παγκόσμιο επίπεδο και χαμηλές επενδύσεις σε τοπικό επίπεδο. Τα κράτη δεν μπορούν να κάνουν τίποτε γι' αυτό, αφού η βιομηχανία της κινητής τηλεφωνίας είναι πλήρως απορρυθμισμένη.

Ετσι, ύστερα από δεκαπέντε χρόνια ανάπτυξης της κινητής τηλεφωνίας, η Federal Communication Commission (FCC, Ομοσπονδιακή Επιτροπή Επικοινωνιών) δεν έχει νομοθετήσει για την ελάχιστη ποιότητα υπηρεσιών(12). Όλος ο τομέας βρίσκεται σε εξαιρετικά ευαίσθητη θέση. Η πτώση του μπορεί να επιφέρει την πτώση της παγκόσμιας οικονομίας. Όμως, η συγκέντρωση σε ολιγοπώλια και οι χαμηλές επενδύσεις δεν εξηγούν τα πάντα. Τι γίνεται με τη ζήτηση; Γιατί, σε λιγότερο από δεκαπέντε χρόνια, ο αριθμός των κινητών τηλεφώνων ξεπέρασε τον αριθμό των σταθερών;

Κάποιοι εκτιμούν ότι η έκρηξη της ζήτησης οφείλεται στην υπανάπτυξη των τηλεπικοινωνιακών δικτύων στις χώρες του νότου και στις χώρες που ανήκαν στο σοβιετικό μπλοκ. Όταν, στη διάρκεια της δεκαετίας του '80, ο ιδιωτικός τομέας ξεκίνησε τις επενδύσεις για να εκμοντερνίσει τα δίκτυα, ικανοποίησε μια μακροχρόνια ανάγκη. Γιατί, όμως, διοχέτευσαν την ανάγκη στην κινητή τηλεφωνία; Από πού έρχεται η αναζήτηση της αέναης κινητικότητας; Κυρίως από πιέσεις κοινωνικού τύπου. Στο ανθρώπινο ον δεν υπάρχει καμία έμφυτη ανάγκη για «μόνιμη επαφή». Οι οικονομικοί παράγοντες αποφασίζουν αν θα αναπτυχθεί η μία ή η άλλη τεχνολογία.

Όμως, η ανάγκη να είμαστε συνεχώς σε επαφή είναι το νέο στάδιο της «ιδιωτικοποίησης μέσω της κινητικότητας», την οποία ανέλυσε, πριν από τριάντα χρόνια, ο μεγάλος βρετανός διανοητής Ρέιμοντ Ουίλιαμς(13).

Βασίζεται στην εξαφάνιση της παραγωγής σε μικρή κλίμακα και στη μετακίνηση του τόπου διαμονής μακριά από την εργασία και τον τόπο λήψης των αποφάσεων. Σύμφωνα με τον Ουίλιαμς, ο παράγοντας που διαμορφώνει την κοινωνία δεν είναι οι μηχανικές συνέπειες της τεχνολογικής προόδου, αλλά η διαμόρφωση της αναλογίας δυνάμεων.

Η δυναμική αυτή γέννησε την αστικοποίηση των καπιταλιστικών χωρών και κατόπιν τη διεύρυνση των αμερικανικών προαστίων. Για να μπορέσουν οι απομακρυσμένες περιοχές να γίνουν κατοικήσιμες, χρειάζονταν αυτοκίνητα και πάρκινγκ, αλλά επίσης και νέες μορφές επικοινωνίας: η ανάπτυξη του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης επέτρεψε τη συγκέντρωση της προσοχής εκατομμυρίων νοικοκυριών σε μια μοναδική πηγή πληροφόρησης και ψυχαγωγίας.

Η άνθηση της ασύρματης κινητικότητας είναι μόνο μία συμπληρωματική συνέπεια αυτής της τάσης, που ιστορικά είναι ριζωμένη στις καπιταλιστικές κοινωνίες. Είναι δύσκολο να αποδευθεθούν από τις νέες τεχνολογίες, όπως και αδιανόητο να ζουν χωρίς τηλέφωνο. Περισσότερο από έναν αιώνα πριν, αυτό το τεχνολογικό θαύμα επέτρεψε να συνδεθούν εκατομμύρια νοικοκυριά, τα οποία, από τότε, ζουν απομονωμένα το ένα από το άλλο μέσα στις μεγάλες πόλεις.

Επρεπε, λοιπόν, να καθοριστούν οι κανόνες του νέου τρόπου επικοινωνίας, που φαινόταν ιδιαίτερα πρακτικός και ευχάριστος αλλά επενέβαινε τόσο πολύ στην ιδιωτική ζωή, που μερικές φορές γινόταν ανυπόφορος. Μια τέτοια πολιτισμική αναταραχή απαιτεί νέους κώδικες ταιριαστούς στην τηλεφωνική συνομιλία: πώς να ξεκινήσεις, να τελειώσεις, ν' αφήσεις τον άλλο να μιλήσει κ.λπ. Η γενίκευση του νέου μέσου προκάλεσε βαθιές αλλαγές στη σχέση ανάμεσα στο σπίτι και τη δουλειά, τους άντρες και τις γυναίκες, καθώς και ανάμεσα στις τάξεις.

Ιδιωτική ζωή και εργασία

Μία από τις σημαντικές συνέπειες αυτής της καινούριας φάσης ιδιωτικοποίησης μέσω της κινητικότητας είναι η εξέλιξη της σχέσης

ανάμεσα στην ιδιωτική ζωή και την εργασία.

Η διεργασία αυτή δεν είναι ούτε απλή ούτε μονοσήμαντη. Ετσι, το κινητό τηλέφωνο μάς επιτρέπει να αφιερώνουμε μερικά λεπτά της εργάσιμης ημέρας στην προσωπική μας ζωή. Όμως, την ίδια στιγμή, επιτρέπει στην ιεραρχία να μας «κρατάει» πιο σφιχτά.

Οι εφήμερες στιγμές ελευθερίας που προσφέρει το κινητό ενσωματώνονται σε μια πιο ευρεία διάταξη της εισβολής της εργασίας στην ιδιωτική μας ζωή.

Με 269 εκατ. συνδρομητές, η Κίνα είναι το μεγαλύτερο πεδίο κινητής τηλεφωνίας. Η θεαματική αυτή εξέλιξη είναι εξίσου συνδεδεμένη με τη σύσταση της μεσαίας αστικής τάξης και με τις χαώδεις εσωτερικές μετακινήσεις που προκλήθηκαν από την είσοδο της χώρας στην πλανητική αγορά(14). Εκατομμύρια άνθρωποι αφήνουν τον τόπο γέννησής τους για να αναζητήσουν εργασία.

Τους περισσότερους τους εκμεταλλεύονται: σύμφωνα με τον αναπληρωτή διευθυντή του κινεζικού γραφείου επιθεώρησης εργασίας «στο δέλτα του Ποταμού των Μαργαριταριών, μόνο το 30% των ανθρώπων δουλεύουν οκτώ ώρες τη μέρα (η νόμιμη εργασία), ενώ 46% δουλεύουν 14 ώρες(15)».

Στις ΗΠΑ, η ημέρα εργασίας μεγάλωσε κατά 20% από το 1970, κυρίως εξαιτίας της μείωσης της αγοραστικής δύναμης των μισθών.

Για τις γυναίκες, η είσοδος στην αγορά εργασίας προστέθηκε στις οικιακές εργασίες, τις οποίες εκπληρώνουν σχεδόν μόνες τους. Η ανάπτυξη της κινητής τηλεφωνίας συχνά συνέπεσε με τη χειροτέρευση του επιπέδου ζωής, την υποχώρηση των δημόσιων υπηρεσιών, που υποχρέωσαν τα νοικοκυριά σε συνεχείς ταχυδακτυλουργίες ανάμεσα στη δουλειά, τα ψώνια, τα παιδιά, τη φροντίδα των ηλικιωμένων.

Οδηγώ και τηλεφωνώ

Η έκρηξη της αστικοποίησης στις μεγάλες πόλεις είναι ονειρεμένο πεδίο της ιδιωτικοποίησης μέσω της κινητικότητας. Απουσία ποιοτικών μαζικών μεταφορών, το αυτοκίνητο παίζει κεντρικό ρόλο. Στο πλαίσιο των εργασιακών δραστηριοτήτων τους, οι Αμερικανοί πραγματοποιούν κάθε χρόνο 405 εκατ. μετακινήσεις σε αποστάσεις μεγαλύτερες από 75 χλμ., από τις οποίες το 80% γίνεται με αυτοκίνητο. Αν υπολογίσουμε και τα ψώνια, τις επισκέψεις στον γιατρό, την ψυχαγωγία και τα καθημερινά πηγαινέλα σπίτι-δουλειά, οι Αμερικανοί πραγματοποιούν, κάθε μέρα, 1,1 δισ. ταξίδια, από τα οποία το 87% με ιδιωτικό μέσο μεταφοράς. Η αγορά αντιπροσωπεύει μόνο το 9% από τις μετακινήσεις, τα δημόσια μέσα -μαζί με τα σχολικά λεωφορεία- το 3%.

Κάθε οδηγός περνά, κατά μέσο όρο, μία ώρα την ημέρα στο αυτοκίνητό του(16). Το πάχος είναι ακόμη ένα τμήμα της σοβαρής αυτής ανισορροπίας, όπως και το γεγονός ότι το 40% των ασύρματων επικοινωνιών (δηλαδή 400 δισ. λεπτά το 2003) γίνονται μέσα από τα αυτοκίνητα που οδηγούν τα εκατομμύρια των «εργαζομένων εν κινήσει».

Δεν πρόκειται για μια «φυσική» επανάσταση. Η αυτοκρατορία του αυτοκινήτου είναι αποτέλεσμα της ιδιωτικοποίησης μέσω της κινητικότητας, που επιβλήθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το αυτοκίνητο δεν είναι έκφραση προόδου αλλά έκφραση της ανισορροπίας από την οποία υποφέρει η κοινωνία μας. Οι τεχνολογίες της κινητικότητας προεκτείνουν την παράλογη αυτή τάση.

Η δημόσια υγεία τίθεται σε κίνδυνο από τις αλλαγές. Το 2002, τα κινητά τηλέφωνα ήταν υπεύθυνα για το 6% των τροχαίων ατυχημάτων στις ΗΠΑ, ποσοστό που αντιπροσωπεύει 2.600 θανάτους και 330.000 τραυματισμούς(17). Πολλές χώρες και δύο

αμερικανικές Πολιτείες (Νέα Υόρκη και Νιου Τζέρσεϊ) αντέδρασαν απαγορεύοντας τη χρήση του κινητού στο αυτοκίνητο.

Η εκπληκτική επιτυχία της κινητής τηλεφωνίας, όπως και του αυτοκινήτου παλιότερα, δεν είναι καθόλου αυθόρμητη. Είναι σημάδι της προσπάθειας να εξορθολογίσουμε ένα περιβάλλον που είναι όλο και πιο παράλογο, να ξαναβρούμε λίγο προσωπικό έλεγχο σε μια ανεξέλεγκτη κοινωνία. Επειδή αποκαλύπτει τον τόπο όπου βρίσκεται κάθε άτομο, η «μόνιμη επαφή» μπορεί να χρησιμεύσει ως εργαλείο παρακολούθησης σε έναν περισσότερο δεσποτικό καπιταλισμό. Η αστυνομία και οι μεγάλες εταιρείες χρησιμοποιούν στρατιωτική τεχνολογία που τους επιτρέπει να γνωρίζουν τη θέση κάθε ατόμου(18).

Ασύρματη κοινωνία

Η διαφήμιση των εταιρειών κινητής τηλεφωνίας μάς παρουσιάζει ελκυστική την άνευ ορίων ελευθερία της ατομικής κινητικότητας, η οποία επιτρέπει να ξεπεράσουμε τα καταπιεστικά όρια του παλαιού κόσμου. Εδώ και λίγον καιρό, το μάρκετινγκ επιμένει σε μια άλλη διάσταση του ίδιου ονείρου: χάρη στην κινητή τηλεφωνία, το άτομο μπορεί να ξεφύγει από τη συνηθισμένη θέση του στην κοινωνία.

Ο τύπος διηγείται πώς τα παιδιά κοροϊδεύουν τους δασκάλους χάρη στο κινητό, πώς κάποιοι κρατούμενοι οργάνωσαν την απόδρασή τους χρησιμοποιώντας το τηλέφωνό τους. Ακούγοντάς τους, η κινητή τηλεφωνία βοηθάει το άτομο να ξεπεράσει τις κυρίαρχες πρακτικές(19). Όμως η ανάγκη για την ελευθερία δεν είναι η κινητήρια δύναμη της άβυσσας ανάγκης για «μόνιμη επαφή». Φυσικά, η χρήση της ασύρματης τεχνολογίας διευκόλυνε κάποιους τομείς της καθημερινής ζωής των ατόμων και των οικογενειών τους. Η ελαστικότητα, όμως, τονίζει τις ανισότητες.

Σε μια κοινωνία όπου η ψυχαγωγία και η εργασία είναι άνισα κατανομημένες στις τάξεις, όπου η επιμήκυνση του χρόνου εργασίας, κυρίως στις ΗΠΑ, η ανεργία, η καταστροφή των δημόσιων υπηρεσιών είναι ανασταλτικοί παράγοντες για την ποιότητα ζωής, οι κάτοικοι προστρέχουν στην κινητή τηλεφωνία για να ξεπεράσουν, ατομικά, τις καθημερινές άλυτες και αβάσταχτες δυσκολίες.

Καταναλωτής και χρήστης

Το «κινητό εμπόριο» μεταμορφώνει επίσης το κινητό τηλέφωνο σε εργαλείο προώθησης και πώλησης. Εταιρείες όπως η Vodafone ελπίζουν να είναι σύντομα σε θέση να στέλνουν «εξειδικευμένο περιεχόμενο σε κάθε χρήστη οπουδήποτε κι αν βρίσκεται». Πρόκειται για πληροφορίες σχετικές με την κίνηση, τον καιρό ή ειδήσεις και, αν αφήσουμε τους παρόχους να το κάνουν, θα ακούμε και διαφημίσεις.

Στην Αυστραλία, οι συνδρομητές της Telstra αποτελούν ήδη βορά του μάρκετινγκ: αν καλέσουν το νούμερο που βρίσκεται στα μηχανήματα πώλησης της Κόκα Κόλα, μπορούν να αγοράσουν ένα μπουκάλι, το οποίο θα πληρώσουν, μαζί με το τηλεφώνημα, στον επόμενο τηλεφωνικό τους λογαριασμό(20).

Στην Ευρώπη, οι πάροχοι έχουν σχηματίσει ένα κονσόρτσιουμ, το «Sympray», με στόχο την προώθηση της χρήσης του κινητού για πληρωμές σε ολόκληρη την ήπειρο. Δύο από τις μεγαλύτερες εταιρείες μουσικής, η Universal και η Sony, ζητούν, μάλιστα, από τους διασημότερους ερμηνευτές τους να κυκλοφορήσουν σύντομες εκδόσεις των τραγουδιών τους (90 δεύτερα) προς πώληση στους χρήστες των κινητών τηλεφώνων(21). Έτσι προχωρεί ο κόσμος της ψυχαγωγίας και της ελευθερίας που μας υπόσχεται η κινητή τηλεφωνία.

(1). Σ.τ.μ.: Από τον αγγλικό όρο (gadget) που χαρακτηρίζει νέες, υπερσύγχρονες συσκευές, αγοράζει κανείς όχι τόσο επειδή είναι χρήσιμες, αλλά κυρίως γιατί είναι της μόδας ή γιατί τις κάνει κέφι. Οι συσκευές κινητών τηλεφώνων είναι τα κατ' εξοχήν «γκατζετάκια».

- (2). Βλ. James Katz και Mark Aakhus, «Perpetual Contact», Cambridge University Press, 2002.
- (3). Βλ. Stephanie Mehta, «Phone Companies See a Wireless Future», «The Wall Street Journal», 15 Νοεμβρίου 1999.
- (4). Lisa Guernsey, «Phones in the Drawer or in the Trash, or to a Good Cause», «The New York Times», 28 Φεβρουαρίου 2002.
- (5). Βλ. David Pringle, Jesse Drucker και Evan Ramstad, «Cellphone Makers Pay a Heavy Toll For Missing Fads», «The Wall Street Journal», 30 Οκτωβρίου 2003.
- (6). Phred Dvorak, «DoCoMo's I-Mode Growth Slows at Home», «The Wall Street Journal», 4 Μαρτίου 2004.
- (7). Βλ. Ryan J. Foley, «Consumer Complaints Soared in 2002», «The Wall Street Journal», 25 Νοεμβρίου 2003.
- (8). Βλ. Jesse Drucker, «Cellphone Bills See New Round Of Hidden Fees», «The Wall Street Journal», 1η Μαΐου 2003, και επίσης, «Three Steps to Better Cellular», «Consumer Reports», Νέα Υόρκη, Φεβρουαρίου 2003.
- (9). Simon Romero, «Cellphone Service Hurt By Success», «The New York Times», 18 Νοεμβρίου 2002.
- (10). Βλ. Simon Romero, όπ.π.
- (11). Βλ. Dennis Berman και Jesse Drucker, «Static, Problems Are Hampering Wireless Growth», «The Wall Street Journal», 24 Νοεμβρίου 2003.
- (12). «FCC Should Include Call Quality in its Annual Report on Competition in Mobile Phone Service», in U.S. Government Accountability Office (GAO), www.gao.gov/cgi-bin/getrpt?GAO-03-501, Απρίλιος 2003.
- (13). Βλ. Raymond Williams, «Television: Technology and Cultural Form», Fontana, Λονδίνο, 1974, σελ. 26.
- (14). Για το θέμα, βλ. το αφιέρωμα της «Monde diplomatique», Οκτώβριος 2004.
- (15). Josephine Ma, «Migrant Work Still Fraught With Risk», «South China Morning Post», Χονγκ Κονγκ, 19 Ιουνίου 2004.
- (16). Βλ. U.S. Department of Transportation, Bureau of Transportation Statistics, National Household Travel Survey.
- (17). Βλ. Jesse Drucker και Karen Lundegaard, «As Industry Pushes Headsets in Cars, U.S. Agency Sees Danger», «The Wall Street Journal», 19 Ιουλίου 2004.
- (18). Βλ. Amy Harmon, «Lost? Hiding? Your Cellphone Is Keeping Tabs», «The New York Times», 21 Δεκεμβρίου 2003.
- (19). Μερικά δείγματα αυτής της βιβλιογραφίας: Raymond Flandez, «Cell Use Leads Schools to Alter Phone Options», «The Wall Street Journal», 7 Αυγούστου 2003. Fox Butterfield, «Inmates Use Cellphones to Maintain a Foot on the Outside», «The New York Times», 21 Ιουνίου 2004. Matt Richtel, «For Liars and Loafers, Cell Phones Offer an Alibi», «The New York Times», 26 Ιουνίου 2004.
- (20). Βλ. Gren Manuel, «Dial-A-Coke Is Slaking Thirsts in Australia», «The Wall Street Journal», 20 Οκτωβρίου 2003.
- (21). Βλ. David Pringle και Charles Goldsmith, «Now Hear This: Cellphone Remixes», «The Wall Street Journal», 18 Μαρτίου 2004.
- * Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Ιλινόις (Urbana-Champaign), ΗΠΑ, συγγραφέας του «Digital Capitalism: Networking the Global Market Systems», MIT Press, Κέμπριτζ (ΗΠΑ), 2000.

LE-MONDE - 17/04/2005

Copyright © 2004 Χ. Κ. Τεγόπουλος Εκδόσεις Α.Ε.